

**MİLLETLERARASI ÖZEL HUKUKTA ESER
SAHİBİNİN ÖLÜMÜNDEN SONRA TELİF HAKLARI:
SANATÇI SALVADOR DALİ İLE İLGİLİ TOKYO YÜKSEK
MAHKEMESİ'NİN VE FRANSIZ MAHKEMESİ'NİN
KARARLARI**

Yrd. Doç. Dr. Hatice Selin PÜRSELİM*

ÖZET

Çalışmamızın konusunu, Japon ve Fransız mahkemelerinin ünlü sanatçı Salvador Dali hakkında verdiği kararlar oluşturmaktadır. Dali'nin eserlerinin telif hakkının devri, her iki davanında da genel anlamdaki ihtilaf konusunu teşkil etmektedir. Mahkemeler, telif hakkının devrinden ve sona ermesinden kaynaklanan hukuki problemleri kendi hukukları uyarınca neticelendirmişlerdir. Tokyo Yüksek Mahkemesi, telif hakkının devrinin hangi hallerde sona ereceğine karar verirken, vakıayı borçlandırıcı işlem olarak değerlendirmiş; tasarruf işlemi kısmını borçlandırıcı işlemin içerisine sokarak uygulanacak hukuku borçlandırıcı sözleşmeye uygulancak hukuk çerçevesinde belirlemiştir. Fransız Mahkemesi ise, telif hakkının miras yoluyla devrini, mirasa dair kanunlar

* Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Milletlerarası Özel Hukuk Anabilim Dalı hselipurselim@marmara.edu.tr, hs@purselim-arining.com

Makale ile ilgili araştırmalar Hamburg-Max Planck Milletlerarası Özel Hukuk ve Yabancılar Hukuku Enstitüsü'nde yapılmıştır. Bu konuda tartışma imkanı bulduğum Max Planck Milletlerarası Özel Hukuk ve Yabancılar Hukuku Enstitüsü Müdürü Sayın Prof. Dr. Jürgen BASEDOW'a ve Sayın Prof Dr. Tuğrul ANSAY'a teşekkür ederim.

ihtilaflı çerçevesinde değil, salt bir fikri hak problemi olarak değerlendirmiş ve bunun neticesinde davaya Fransız Hukuku uygulanmıştır. Dava görülürken Fransız Mahkemesi, bu konudaki Fransız düzenlemesinin 2001/84/AT sayılı Direktif'e uygunluğunun denetlenmesi amacıyla Avrupa Adalet Divanı'nın ön incelemesine başvurmuştur.

Anahtar Kelimeler: *Salvador Dali, yeniden satış hakkı, telif hakkı, 2001/84 sayılı Direktif, fikri mülkiyet.*

URheberRECHTLICHE PROBLEME NACH DEM TOD DES URHEBERS UND DAS INTERNATIONALE PRIVATRECHT: DIE "SALVADOR DALI ENTSCHEIDUNGEN" DES OBERGERICHTS TOKIO UND DES TRIBUNAL DE GRANDE INSTANCE DE PARIS

ZUSAMMENFASSUNG

Der Maler Salvador Dali starb am 23.01.1989 in Spanien. Doch auch nach seinem Tod war der weltberühmte Maler Anlass zweier Gerichtsverfahren.

In diesem Beitrag werden die Entscheidungen des Obergerichts Tokio und des Tribunal de grande instance de Paris untersucht, in denen die Gerichte über urheberrechtliche Streitigkeiten im Hinblick auf von Salvador Dali geschaffene Werke zu befinden hatten.

Beide Gerichte hatten dabei große Schwierigkeiten, das jeweils anwendbare Recht zu ermitteln und mussten hierfür teilweise auf mehrere Sachverständigengutachten zurückgreifen.

Das Obergericht Tokio hatte über einen Unterlassungs- und Schadensersatzanspruch eines Treuhänders, mit dem Salvador Dali einen Urheberrechtsvertrag geschlossen hatte, gegen den Organisator einer Ausstellung von Werken Salvador Dalis zu entscheiden. Das Tribunal de grande instance de Paris hatte hingegen darüber zu entscheiden, ob den gesetzlichen Erben von Salvador Dali die urheberrechtliche Folgerechtsvergütung zusteht.

Schlüsselwörter: *Salvador Dali, Folgerecht, Urheberrecht, Richtlinie 2001/84 EG, Geistiges Eigentum.*

GİRİŞ

Fikri mülkiyetin konusunu, insanın düşünme ve tasarlama yeteneği sayesinde ortaya çıkardığı düşünsel ürünler oluşturmaktadır¹. Fikri eserlerin çeşitli yöntemlerle çoğaltılması ve kamuya sunulması neticesinde mali değer arz etmeleri sonucunda Fikri Hukuk doğmuştur². Fikir ve sanat eseri, eser sahibinin özelliğini taşıyan eserlerdir; doğada var olduğu kabul edilen bir kısım özellikler veya doğaya egemen olmayı sağlayacak nitelikli eserler ise sınai mülkiyete dâhil olmaktadır³. Fikir ve sanat eserlerinden iktisaden yararlanma, eser üzerindeki mali hakların veya bu hakları kullanma yetkisinin devrini içeren sözleşme ve tasarruflar yoluyla sağlanmaktadır⁴. Telif eserleri üzerindeki haklar, fikri mülkiyete ilişkin haklara dâhildir ve bu haklar fikir ve sanat eserleri veya sınai

¹ ERDEM, Bahadır; 1999, “Fikri Haklarda Ülkesellik Prensibi”, Prof. Dr. Nihal Uluocak’a Armağan, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Eğitim Öğretim ve Yardımlaşma Vakfı Yayın Nr. 7, İstanbul, s. 39; DOĞAN, Vahit; 2013, Milletlerarası Özel Hukuk, 2. Baskı, s. 338; ERDEM, Bahadır; 2003, “Fikri Hukukta Türk Mahkemelerinin Milletlerarası Yetkisi”, İstanbul, s. 20 vd.; GÖKYAYLA, Emre; 2000, Telif Hakkı ve Telif Hakkı Devri Sözleşmeleri, Ankara, s. 28.

² SCHWAB, Dieter; 2008, “Das Geistige Eigentum Zwischen Naturrecht und Positivierung, Zuglich eine Anmerkungen zu Pütters Schrift gegen den Büchernachdruck”, Hrst., PAHLOW, Louis/EISENFELD, Jens; Grundlagen und Grundfragen des Geistigen Eigentums, Tübingen, s. 35; ERDEM; 2003, s. 22; KAPLAN; Yavuz; 2004, İnternet Ortamında Fikri Hakların Korunmasına Uygulanacak Hukuk, Ankara, s. 59; DARDAĞAN, Esra; 2000; Fikir ve Sanat Eserleri Üzerindeki Haklardan Doğan Kanunlar İhtilafı, Ankara, s. 12 vd.

ERDİL, Engin; 2003, Fikir ve Sanat Eserleri Hukukunda İşlenme Eserler, İstanbul, s. 3; YARSUVAT, Duygun; 1984, Türk Hukukunda Eser Sahibi ve Hakları, 2. Baskı, İstanbul, s. 17.

³ DOĞAN, 2013, s. 338.

⁴ DARDAĞAN, 2000, s. 83.

mülkiyete konu olmaktadır⁵. Telif hakkı sözleşmesinin temel amacı, eser üzerindeki mali hakların veya bu hakları kullanma yetkisinin devridir; devrin konusu, mutlak bir haktır⁶.

Telif haklarının uluslararası alanda korunması, devletlerin bu alanda iç hukuk düzenlemeleri ve uluslararası sözleşmeler yapmasına rağmen güçlükler gösterebilir⁷. Fikri hakları devredilebilirliği konusunda milletlerarası düzenlemelerde birlik olmadığı için mali ve manevi hakların ihlali söz konusu olabilmektedir⁸.

I. TÜRK MİLLETLERARASI ÖZEL HUKUK SİSTEMATİĞİ

MÖHUK, İsviçre Milletlerarası Özel Hukuku düzenlemesine paralel olarak, fikri mülkiyet haklarından doğan sözleşmeleri ayrı bir maddede düzenlenmiştir⁹. Fikri mülkiyet haklarına ilişkin sözleşmeler MÖHUK'un 28. maddesi kapsamındadır. Fikri haklara ilişkin

⁵ TEKİNALP, Gülören; 2009, Milletlerarası Özel Hukuk Bağlama Kuralları, 10. Baskı, İstanbul, s. 320; NOMER, Ergin; 2013, Devletler Hususi Hukuku, 20. Baskı, İstanbul, s. 302; ERDEM; 2003, s. 38.

⁶ DARDAĞAN, 2000, s. 258.

⁷ 1952 yılında Cenevre'de imzalanan Telif Hakları Evrensel Sözleşmesi ve 1887 yılında imzalanan Bern Sözleşmesi bu sözleşmelere örnek olarak gösterilebilir. Bu alandaki uluslararası sözleşmeler için bkz., AKİPEK, Şebnem/DARDAĞAN, Esra; 2001-2002, "Sanal Ortamda Gerçekleşen Telif Hakkı İhlallerine Uygulanacak Hukuk", BATİDER cilt: 21, Ankara, s. 133; SEMİZ, Özgür; 2004, Batı'da ve Türkiye'de Fikri Hakların Gelişim Süreci ve Günümüzdeki Durumu, yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara, s. 50 vd.

http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:k6_Z1ab8878J:aci.karsiv.ankara.edu.tr/browse/281/573.pdf+&cd=1&hl=tr&ct=clnk&gl=tr (29.10.2013).

⁸ DARDAĞAN, 2000, s. 95-97.

⁹ İsviçre Milletlerarası Özel Hukuku Kanunu md. 110 fikri mülkiyete ilişkin haklara uygulanacak hukuku; md. 122 fikri mülkiyet haklarına ilişkin sözleşmeleri düzenlemektedir. .

sözleşmeler, fikri hakların kendisinin veya fikri hakları kullanma yetkisinin devri sonucunu doğuran ya da bu yönde devir borcu yükleyen sözleşmelerdir¹⁰; akitler hukuku alanında subjektif ve objektif bağlamaya dair genel kurallar telif hakkı sözleşmelerinde de uygulanacaktır; ancak bazı konular vardır ki, fikri hakkın özünü mü yoksa fikri haklara ilişkin sözleşmeleri mi ilgilendirdiği net bir şekilde tespit edilemeyebilir¹¹.

Fikri mülkiyet haklarına ilişkin sözleşmelerin konusunu hem fikri mal hem de kullanım hakkı, çoğaltma hakkı, yayma hakkı, korunmadan doğan hak, imtiyaz hakkı gibi fikri mal üzerindeki haklar oluşturabilir¹². Sözleşme tipleri çoğunlukla, hakların devrine ilişkin sözleşmeler, lisans sözleşmeleri veyahut yararlanma hakkının verilmesine dair sözleşmelerdir¹³. Fikri ürünler üzerindeki aynî hakların devrinin, sona ermelerinin, meydana gelişlerinin ve muhtevalarının hangi hukuka tabi olduğunu düzenleyen özel bir kanunlar ihtilafı kuralımız mevcut değildir ve bu konuda birçok görüş savunulmaktadır. İnceleyeceğimiz mahkeme kararlarından da anlaşılabacağı üzere, telif hakkının devrine hangi hukukun uygulanacağı mukayeseli hukukta da tartışmalara neden olmaktadır. Telif hakkı sözleşmelerinde devrin sebebinin teşkil eden borçlandırıcı işlem ile tasarruf işlemi olan devir işlemi arasında çok yakın bir bağ bulunmaktadır ve borçlandırıcı işlem ile devir hakkı işlemi telif hakkı sözleşmesinin parçasıdır¹⁴. Bu bağın etkilerinden sıyrılabilme için, sözleşmenin telif hakkının devrine ilişkin sonuçlarının ayrı bir şekilde değerlendirilerek (eşya hukukuna benzer bir şekilde *lex rei sitae*

¹⁰ DARDAĞAN, 2000, s. 211.

¹¹ Ayrıca bkz., TİRYAKİOĞLU, Bilgin; 1996, Taşınır Mallara İlişkin Milletlerarası Unsurlu Satım Akitlerine Uygulanacak Hukuk, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, Ankara, s. 9 vd.; DARDAĞAN, 2000, s. 212.

¹² NOMER, 2013, s. 341.

¹³ Patent ve ticari marka lisansı sözleşmelerine uygulanacak hukuk hakkına ayrıntılı bilgi için bkz., SARGIN, Fügen; 2002, Milletlerarası Unsurlu Patent ve Ticari Marka Lisansı Sözleşmelerine Uygulanacak Hukuk, Ankara, s. 21 vd.; NOMER; 2013, s. 341.

¹⁴ DARDAĞAN, 2000, s. 255.

uygulanarak veya MÖHUK md. 23 uyarınca koruma devleti hukukuna tabi tutularak) tasnif yapılması; yani tasarruf işlemi ile borçlandırıcı işlemin birbirinden ayrı tutularak sözleşmenin borçlar hukukuna ilişkin sonuçlarına sözleşme statüsünün uygulanması bir görüş olarak savunulmaktadır¹⁵. Doktrinde fikri mülkiyet hakkının ihlalinin kaynaklanan sorumluluğun, korunmanın yapıldığı yer hukukuna (lex loci protectionis), menşei ülke hukukuna (lex loci originis), haksız fiilin ika yeri (lex loci delicti), zarar yeri hukukuna, eser sahibinin veya failin milli hukukuna veyahut mutad mesken hukukuna tabi olacağı tartışılmıştır¹⁶. Bir fikri hakkın mevcudiyetinin hangi şartlar altında değerlendirileceği ile bu hakkın bir tecavüz ile ihlal edilmesi halinde hangi hukukun uygulanacağı meseleleri birbirinden farklıdır.

MÖHUK md. 23'ün ifadesinin açık olmaması beraberinde tartışmaları getirmiştir. Bir görüşe göre, fikri mülkiyet haklarının doğuşu, içeriği, devri ve sona ermesi meselelerine MÖHUK md. 21/I'den hareketle lex rei sitae kuralı uygulanarak ve genel prensibe bağlı kalınarak¹⁷, bu konudaki ihtilaflarda hakkın iktisap edildiği, devredildiği veya sona erdiği yer hukuku uygulanarak çözüme gidileceği savunulmaktadır¹⁸. MÖHUK madde 23'e göre, fikri mülkiyete ilişkin haklara hangi ülkenin hukukuna göre koruma talep ediliyorsa talep edilen hukuk uyarınca koruma sağlanacaktır. Aynı maddenin ikinci fıkrası

¹⁵ DARDAĞAN, 2000, s. 255-256.

¹⁶ ŞANLI, Cemal/ESEN, Emre/ATAMAN-FİĞANMEŞE, İnci; 2013, Milletlerarası Özel Hukuk, İstanbul, s. 299; DOĞAN, 2013, s. 343; ERDEM; Bahadır, 2002, Patent Hakkının Korunmasına ve Patent Hakkına İlişkin Sözleşmelere Uygulanacak Hukuk, İstanbul, s. 92; SARGIN, Fügen; 2007, İnternet Aracılığı ile Gerçekleşen Marka İhlalleri Hakkında Milletlerarası Yetkiyi Haiz Mahkemeler ve Uygulanacak Hukuk, Ankara, s. 257 vd.; SARGIN, 2002, s. 21 vd; KAPLAN, 2004, s. 187 vd.; DARDAĞAN, 2000, s. 100 vd; TÖRE, Nazlı, 2007, "Sanal Ortamda Telif Haklarına Uygulanacak Hukuk", Türkiye Barolar Birliği Dergisi, sayı: 72, s. 307.

¹⁷ KAPLAN, 2004, s. 167 vd.; ŞANLI/ESEN/ATAMAN-FİĞANMEŞE, 2013, s. 237.

¹⁸ TEKİNALP, 2009, s. 321.

uyarınca, taraflara, ihlalden sonra hakimin hukukunu seçme imkanı tanınmıştır. Telif hakkının korumanın yapıldığı yer hukuku prensibi çerçevesinde ele alınacağını savunan görüş uyarınca, telif hakkı her ülkede bu ülkenin hukuk düzeninin belirlediği sınır dahilinde ve telif hakkının doğduğu, kazanıldığı ülke hukukundan bağımsız olarak değerlendirilmelidir; tasarrufi işlemler yani hakların mevcudiyeti, ortaya çıkması, içeriği ve sona ermesi münhasıran fikri hak üzerindeki korumanın talep edildiği ülkenin yani koruma ülkesinin hukukuna (lex loci protectionis) tabi olarak kabul edilmelidir¹⁹. Menşei yeri prensibe göre ise, telif hakkının varlığı, devri, içeriği ve sona ermesi meselelerine menşei yer ülke hukukunun; yani hakkın tescil edildiği yer hukukunun uygulanmasının; özetle telif hakkının hukuki varlık kazandığı ülke hukukunun dikkate alınması savunulmaktadır²⁰.

Dünyaca tanınmış ressam Salvador Dali'nin ölümünden sonra eserlerine ait telif hakları problemi gündeme gelmiştir. Bu konuda birbirinden bağımsız iki dava açılmıştır. İlk dava Japonya Tokyo Bölge Mahkemesi ve Tokyo Yüksek Mahkemesinde görölerek karara bağlanmıştır. İlk davadan bağımsız olarak açılan ikinci dava ise Fransız mahkemesinde görölmüş; Fransa'nın Avrupa Birliği'ne üye olması sebebiyle dava Avrupa Adalet Divanı'na taşınmıştır. Her iki davanın konusunu Dali'nin telif haklarından doğan hukuki meseleler oluşturmaktadır. Mahkemelerin yabancılık unsuru ihtiva eden hukuki problemi vasıflandırmaları ve buna göre uygulanacak hukuku tespit etmeleri ilgi çekicidir.

¹⁹ ERDEM, 1999, s. 45 vd.; AKİPEK/DARDAĞAN, 2001-2002, s. 117; DARDAĞAN, 2000, s. 258.

²⁰ ŞANLI/ESEN/ATAMAN-FİGANMEŞE, 2013, s. 237; AKİPEK/DARDAĞAN, 2001-2002, s. 117. Ayrıca bkz.; OKUTAN, Gül; 1999, "Türk Milletlerarası Özel Hukukunda Fikir ve Sanat Eserleri", Prof. Dr. Nihal Uluocak'a Armağan, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Eğitim Öğretim ve Yardımlaşma Vakfı Yayın Nr. 7, İstanbul, s. 240.

II. SALVADOR DALİ'NİN TELİF HAKKININ DEVRİNE DAİR JAPON MAHKEMELERİ'NİN KARARLARI

A. TOKYO BÖLGE MAHKEMESİ'NİN 29.08.2000 TARİHLİ KARARINA KONU OLAN VAKIAVE MAHKEMENİN HÜKMÜ²¹

1986 yılında dünyaca meşhur İspanyol sanatçı Salvador Dali ve davacı arasında telif hakkının devrine dair bir sözleşme yapılmıştır. Salvador Dali, 1989 yılında ölmüştür. Davalı, Ekim 1998 ve Ekim 1999 tarihleri arasında Dali'nin eserlerinin bulunduğu bir sergi düzenlemiştir. Serginin satış bölümünde sunulan eserler, hediyelik kataloglar halinde satılmıştır. Satılan kataloglarda, Dali'nin eserleri de yer almıştır. Davacı, 1989 yılında Dali ile yapmış oldukları sözleşme uyarınca Dali'nin eserleri üzerinde telif hakkından doğan müktesep hak sahibi olduğunu iddia etmiştir. Dali'nin eserlerinin sergilenmesinden, çoğaltılmasından ve yayımından dolayı men'i müdahale ve tazminat davalarını açmıştır²².

Tokyo Bölge Mahkemesi, 29.08.2000 tarihli kararında, Dali ve davacı arasında 1986 yılında imzalanan sözleşmeyi, İspanyol sanatçı Dali'nin telif haklarının tamamının davacıya devrini kapsayan bir devir sözleşmesi şeklinde yorumlamış; lex rei sitae uyarınca davaya Japon Hukuku'nu uygulamıştır. Tokyo Bölge Mahkemesi, Japon Hukuku uyarınca davacının tazminat ve müdahalenin men'i taleplerini haklı bulmuştur.

²¹ Tokyo Bölge Mahkemesi kararının Almanca'ya çevrilmiş özeti Tokyo Yüksek Mahkemesi'nin kararının özeti içerisinde sunulmuştur ve iki kararın özeti toplam dört paragraftan oluşmaktadır. Tokyo Yüksek Mahkemesi'nin 28.5.2003 tarihli 1831 Hanrei Jiho 137 sayılı (De mart Pro Art WV v. Yamanashiken Mimuka Bijutsu Shinkozaidan et al., Dali) kararının Almancaya çevrilmiş özeti için bkz., TSUJITA, Y.; 2006, "Obergericht Tokio: Urheberrecht und Internationales Privatrecht", GRUR Int, s. 857.

²² Devralanın üçüncü kişilere karşı dava açabilme yetkisi için ayrıntılı olarak bkz., KAPLAN, 2004, s. 150 vd.; TÜYSÜZ; Mustafa, 2007, Fikri Haklar Üzerindeki Sözleşmeler-Devralanın Üçüncü Kişilere Karşı Dava Açabilme Yetkisi, Ankara, s. 94-95; GÖKYAYLA, 2000, s. 266.

B. TOKYO YÜKSEK MAHKEMESİ'NİN 28.5.2003 TARİHLİ KARARI²³

Tokyo Yüksek Mahkemesi, uygulanacak hukuku belirlerken, öncelikle taraflar arasındaki sözleşmeyi vasıflandırmıştır. Mahkemeye göre, taraflar arasındaki sözleşme, Dali'nin telif haklarının, davacının mülkiyetine ve idaresine verilmesine dair devir sözleşmesidir²⁴. Mahkeme, sözleşmenin, borçlandırıcı bir işlemin veya aynı hakka dair bir muamelenin kapsamında olup olmadığını da araştırmış ve neticeye bağlamıştır. Japon kanunlar ihtilafı kurallarına göre, davaya konu olan vakıanın borçlandırıcı sözleşme olduğu kabul edilirse, sözleşmeye tarafların seçtiği hukukun uygulanması gerekmektedir; şayet vakıa aynı hakka dair bir işlem olarak kabul edilirse, lex rei sitae uyarınca dava konusu şeyin bulunduğu yer esas alınarak uygulanacak hukuk belirlenecektir.

Mahkeme, malvarlığını bir kişi yararına veya belirli bir amaç için bir davacının mülkiyetine ve idaresine verilmesine dair devir sözleşmesini, sözleşmeden doğan borç ilişkisi olarak kabul etmiş ve sözleşmeden doğan borç ilişkisine uygulanacak hukuku Japon Hukuku uyarınca belirlenmiştir. Mahkemenin kararı, sunulan üç bilirkişi raporu ile aynı yöndedir. Japon Hukuku'na göre, sözleşmeden doğan borç ilişkisinde irade muhtariyeti esas alınmıştır ve tarafların seçtiği hukukun uygulanması gerekmektedir. Taraflar, akdi kurarken sözleşmeye İspanyol Hukuku'nun uygulanmasına karar vermiştir. İspanyol Medeni Hukuku §1730 ve §1733 uyarınca bu tür bir sözleşme, Salvador Dali'nin ölümüyle sona ermektedir. Bu durumda, İspanyol Hukuku'na göre, davacı ve Dali arasındaki sözleşme, 1989 yılında Dali'nin ölümü ile sona ermiştir. Japon Yüksek Mahkemesi, 28.5.2003 tarihli kararında davacının

²³ Tokyo Yüksek Mahkemesi'nin 28.5.2003 tarihli 1831 Hanrei Jiho 137 sayılı (De mart Pro Art WV v. Yamanashiken Mimuka Bijutsu Shinkozaidan et al., Dali) kararının Almanca özeti için bkz., TSUJITA, 2006, s. 857.

²⁴ Ayrıca bkz., NOMER, 2013, s. 290.

telif haklarına yönelik tüm taleplerine İspanyol Hukuku'nu uygulamış ve tüm talepleri reddetmiştir²⁵.

Mahkeme tarafından, vakıa sözleşmeden doğan borç ilişkisi olarak vasıflandırılrsa dahi, davalının İspanya'da kurulmuş olan Dali Vakfı'ndan²⁶ sergi ve diğer faaliyetleri için izin alması gerekmektedir. Zira Salvador Dali, ölümünden sonra tüm malvarlığını İspanyol Devleti'ne bağışlamıştır. Sergilenen ve satılan her eser, İspanyol Devleti'ne aittir. Davacı ise, telif hakkının kendisine devredildiği iddiasındadır; ancak Dali tüm bu hakları da sözleşme ile Dali Vakfı'na miras olarak bırakmıştır²⁷. Bu husus Fransız mahkemesi kararının incelendiği bölümde ayrıntılı olarak ele alındığından burada ayrıca açıklanmamıştır.

C. DEĞERLENDİRMELER

Japon Mahkemeleri tarafından verilen karar, Salvador Dali'nin mirasçıları tarafından telif haklarına dair Fransa'da bir dava açılıncaya kadar Avrupa Milletlerarası Özel Hukuk literatüründe geniş bir yer bulamamıştır. Japonya'da açılan davalarda, yabancılık unsurunun tespiti, vasıflandırma yapılması ve yabancı hukukun tatbiki meseleleri önem taşımaktadır.

İlk derece mahkemesi, telif hakkı sözleşmesini ikiye ayırmaktadır: Telif hakkı sözleşmesinin aynî hakka dair sonuçlarını eşya hukuku çerçevesinde, borçlar hukuku sonuçlarını sözleşme statüsü kapsamında incelemiştir. Bu nedenle, telif hakkının devrini borçlandırıci işlem kapsamına sokmamıştır. Mahkeme, yabancı unsurlu telif hakkını devrini aynî hak çerçevesinde değerlendirerek, lex rei sitae uyarınca davaya Japon Hukuku'nu uygulamıştır. Japon Hukuku uyarınca, davacının tazminat ve müdahalenin men'i talepleri mahkeme tarafından

²⁵ Telif hakkının devri sözleşmesinin sona erme sebepleri için bkz., GÖKYAYLA, 2000, s. 300-306.

²⁶ Fransız mahkemesinde ve Avrupa Adalet Divanı'nda açılan davalar kısmında, Dali Vakfı ve İspanya'nın mirasçılığı üzerinde ayrıca durulacaktır.

²⁷ Aşağıda inceleyeceğimiz Fransız Mahkemesi kararı, Dali Vakfı'na telif hakkının devri ve mirasçılık meselesini içermektedir.

haklı bulunmuştur. Dava, yüksek yargıya taşınmıştır. Japon Yüksek Mahkemesi, ilk derece mahkemesinin aksine, telif hakkının devri ve sona erme meselesinde tarafların irade muhtariyetine öncelik tanımıştır. Telif hakkının devrini, sözleşmeden doğan borç ilişkisinin bir unsuru olarak değerlendirmiş; hakkın devrini, sözleşme statüsünde ve borçlandırıci işlemin parçası olarak nitelendirmiştir. Yüksek Mahkeme, bir tarafa telif hakkının devri borcunun yüklenmesini, sözleşmesel statüye tabi tutarak, sözleşmeden doğan tüm uyuşmazlıklara taraflarca seçilmiş hukukun (İspanyol Hukuku) uygulanacağına hükmetmiştir.

Davacı, devir sözleşmesinden doğan telif hakkı sahibi sıfatıyla hakkına tecavüz edildiğini iddia ederek Türk Mahkemeleri'nden tecavüzün önlenmesini talebinde bulunsaydı, MÖHUK madde 23/I uygulanacaktı. MÖHUK madde 23/I'e göre, hangi ülkenin hukukuna göre koruma talep ediliyorsa, dava o hukuka tabi olacaktır. Aynı maddenin ikinci fıkrasına göre, taraflar ihlalden sonra mahkemenin hukukunun uygulanmasına karar verebilirler. Vakıada, taraflar arasındaki telif sözleşmesine uygulanacak hukuk İspanyol Hukuku olarak belirlenmiştir. Borçlandırıci işlem ve tasarruf işlemi arasındaki yakın bağ, uygulanacak hukukun tespiti güçleştirmiştir. Davacı, aralarındaki sözleşme uyarınca hâlihazırda telif hakkı sahibi olduğunu iddia etmektedir ve düzenlenen sergiye bağlı olarak dava açmıştır. Japon Yüksek Mahkemesi, telif hakkının devri ve sona erme meselesini borçlandırıci işlem olarak değerlendirmiştir. Mahkeme, vakıayı aynî hakka dair bir işlem olarak vasıflandırsaydı, dava konusu şeyin bulunduğu yer esas alınarak uygulanacak hukuk belirlenecekti. Türk Milletlerarası Özel Hukuku'nda fikri hakkın devri ve sona ermesini düzenleyen özel bir ihtilaf kuralının bulunmaması bu davayla ilgili birden çok görüşün savunulmasına neden olabilir. Vakıanın aynî bir mesele olarak değerlendirilmesi neticesinde, lex rei sitae uyarınca Aynî Haklar başlıklı MÖHUK md. 21 uygulanarak Japon Hukuku'na varılabilir. Veyahut vakıa doğrudan Fikrî mülkiyete ilişkin haklara uygulanacak hukuk başlıklı MÖHUK md. 23 çerçevesinde değerlendirilerek koruma ülkesi hukuku (Japon Hukuku) davaya uygulanabilir. Son olarak, devir, sözleşmesel statü içerisinde değerlendirilerek davaya Fikri mülkiyet haklarına ilişkin sözleşmeler başlıklı MÖHUK md. 28 uygulanır; bu şekilde tarafların kendi iradeleri ile seçmiş oldukları İspanyol Hukuku ihtilafın çözümüne hâkim olur.

Tokyo mahkemesi, davayı aynî hak itilafı olarak değerlendirmiştir. Tokyo Yüksek Mahkemesi, vakianın değerlendirilmesinde aynî haklar ve sözleşmesel statü arasında kalmış; uygulanacak hukukun tespiti için bilirkişilere başvurmuş ve nihayetinde sözleşmesel statünün (İspanyol Hukuku) uygulanmasına hükmetmiştir. Yüksek mahkeme, Dali ve davacı arasındaki devir sözleşmesinde, hakkın doğumu ve sona ermesine İspanyol Hukuku'nun uygulanacağına karar verilmesinden hareket etmiştir. Yani taraflar aynî hakkın devrine ve sona ermesine uygulanacak hukuku (İspanyol Hukuku) kendi iradeleriyle belirlemiştir. İspanyol Hukuku'na göre, bu tür sözleşmelerde taraflardan birinin ölmesi halinde sözleşmenin geçerliliğini yitirdiği anlaşılmaktadır. Buna göre, davacının iddiası mesnetsiz bulunmuş; hak sahibi sıfatıyla yaptığı tecavüzün sona ermesi talebi ve diğer talepleri reddedilmiştir.

III. PARİS MAHKEMESİ'NİN VE AVRUPA ADALET DİVANI'NIN KARARLARI²⁸

A. KARARA KONU OLAN VAKIANIN GELİŞİMİ

Salvador Dali, 20 Eylül 1982 tarihinde bir vasiyetname yaparak tüm gayri maddi malvarlığını İspanya Devleti'ne miras bırakmıştır. Vasiyetnameye uygulanacak hukuk, Fransız miras hukuku olarak belirlenmiştir. Dali'nin arzusuyla 1983 senesinde İspanya'da İspanyol Hukuku'na göre bir vakıf kurulmuştur. Dali Vakfı (Fundacion Gala-Salvador Dali) olarak adlandırılan bu vakıf, Dali'nin ölümüne kadar kendisi tarafından idare edilmiştir. Dali'nin devrettiği haklar, bu vakıf tarafından idare edilmektedir. Dali, 23 Ocak 1989 tarihinde doğduğu şehir olan Figueras'ta (İspanya) öldüğünde, beş kanuni mirasçısı bulunmaktadır. Dali tarafından 20 Eylül 1982 tarihinde hazırlanan vasiyetnamede bu beş kanunî mirasçılardan hiçbir şekilde bahsedilmemektedir.

Dali Vakfı, Salvador Dali'nin telif hakkından elde edilen gelirlerini toplamakta zorlandığı için bir zincir kurarak, değişik kurumlar vasıtasıyla dünya çapındaki bu gelirleri toplamaya karar vermiştir. Dali

²⁸ Karar metinleri için bkz. <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?jsessionid=9ea7d2dc30dbb017d7fc98ca45889533eda22c82dc90.e34KaxiLc3qMb40Rch0SaxuMah90?text=&docid=81364&pageIndex=0&doclang=DE&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=15013>, 30.10.2013.

Vakfi, 1997 yılında VEGAP (Visual Entidad de Gestion de Artistas Plasticos) isimli İspanyol kuruluşunu telif haklarının idaresi ve bu yöndeki menfaatlerin korunmasında ana kurum olarak yetkilendirmiştir. VEGAP, İspanyol Hukuku'na göre kurulmuştur ve Salvador Dali'nin tüm eserlerinin -dünya çapındaki- telif haklarından sorumludur. VEGAP'ın vazifesi, telif haklarının korunması, bu çerçevede hukuki kontrolün yapılması ve bu haklardan doğan tüm menfaatlerin idaresidir. VEGAP, telif hakları nedeniyle dünya çapında topladığı gelirleri Dali Vakfı'na ulaştırmakla yükümlüdür; yani gelirler VEGAP aracılığı ile ülkelere toplanarak Dali Vakfı'na iletilecektir. Ancak işin mahiyetinin büyüklüğü nedeniyle, VEGAP bu işlemleri tek başına yerine getirememektedir. Bu nedenle bir zincir oluşturulmuştur. Oluşturulan zincire göre, Salvador Dali'nin telif hakkından kaynaklanan gelirleri, her ülkede belirli bir merkezde toplanmaktadır. Bu merkezlerin vazifesi, elde edilen gelirleri VEGAP'a ulaştırmaktır. Telif haklarının denetimi ve takibi konusunda Fransa'daki yetkili merkez ADAGP (Societe des auteurs dans les arts graphiques et plastiques)'dır. ADAGP, Dali'nin Fransız topraklarındaki telif haklarının idaresinden tek başına sorumludur. ADAGP'ın vazifesi, Fransa'da telif haklarından doğan gelirleri toplayarak, VEGAP aracılığı ile nihai olarak Dali Vakfı'na gönderilmesini sağlamaktır.

B. PARİS MAHKEMESİ'NE KONU OLAN DAVANIN İÇERİĞİ VE MAHKEMENİN KARARI²⁹

Oluşturulan zincire göre, ADAGP, 1997 yılından itibaren Fransa'da Dali'nin telif haklarından doğan maddi kazançların toplamasında ve VEGAP'a iletilmesinde tek yetkili kurumdur. VEGAP, ADAGP'dan aldığı gelirleri Dali Vakfı'na iletmekle yükümlüdür. Dali'nin eserlerinin Fransa'da yeniden satışı³⁰ söz konusu olmuştur.

²⁹ Karar, Avrupa Adalet Divanı kararının içerisinde yer almaktadır. Bkz., <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?jsessionid=9ea7d2dc30dbb017d7fc98ca45889533eda22c82dc90.e34KaxiLc3qMb40Rch0SaxuMah90?text=&docid=81364&pageIndex=0&doclang=DE&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=15013>, 30.10.2013.

³⁰ Kavramın Almancası Folgerecht olup, eserin ilk satışından sonra yapılan satışlarda sanatçının telif hakkı ücreti almasını ifade etmektedir (Alman

ADAGP'nin, eserlerin yeniden satışından elde edilen bedeli VEGAP yerine Dali'nin beş kanuni mirasçısına göndermesi taraflar arasında husumet doğmasına neden olmuştur.

ADAGP, eserlerin yeniden satışından elde edilen bedeli, Salvador Dali'nin beş kanuni mirasçısına ödemiş ve bu ödemeyi Fransız Fikri Mülkiyet Kanunu madde L 123-7'ye göre yaptığını iddia etmiştir. Fransız Fikri Mülkiyet Kanunu madde L 123-7 uyarınca, eser sahibinin ölümünden sonra madde L 122-8'e göre yeniden satış hakkı doğrudan ölenin mirasçılara geçmektedir; sanat eserinin ilk satışı ve onu takip eden yeniden satışlarından sanatçı hayatı boyunca, mirasçılara ise sanatçının ölümünden sonraki 70 yıl boyunca yararlanabilmektedir. Maddenin devamında, kanuni mirasçılar dışındaki kişilerin vasiyetname yoluyla yeniden satış hakkına sahip olamayacakları düzenlenmiştir. ADAGP, yukarıda bahsedilen Fransız Fikri Mülkiyet Kanunu'un ilgili maddelerine dayanmış; fikri haklar konusunda yapılan vasiyetname uyarınca topladığı tüm geliri VEGAP aracılığı ile Dali Vakfı'na göndermesi gerekirken, yeniden satıştan elde edilen tüm geliri Dali'nin beş mirasçısına göndermiştir.

Dali Vakfı ve VEGAP, Salvador Dali'nin Fransa'daki eserlerinin yeniden satışından doğan telif hakkı gelirinin VEGAP'a -netice olarak Dali Vakfı'na- ödenmesi talebiyle 28.12.2005 tarihinde ADAGP ile Dali'nin beş kanuni mirasçısına karşı Paris Mahkemesi'nde dava açmıştır. Davada uygulanacak hukukun tespiti ve vakıanın vasıflandırılması sorunu doğmuştur. Davacılar, davaya İspanyol Hukuku'nun uygulanması gerektiğini savunmuşlardır. Mahkemenin, Fransız Fikri Mülkiyet Hukuku düzenlemesinin ilgili maddelerini ve İspanyol Hukuku'na göre yapılmış miras akdini dikkate alarak bir neticeye varması düşünülürken, mahkeme önceliği başka bir hususun tespitine vermiştir. Paris Mahkemesi, bu konuda düzenlenmiş Avrupa Konseyi ve Parlamentosu Direktifi olmasından bahisle, Fransız Fikri Mülkiyet Hukuku'nun kanuni mirasçılara ödeme yapmayı düzenleyen

Telif Hakkı Kanunu § 26). Direktif'in Türkçe metninde kavram "yeniden satış" olarak kullanılmıştır. Avrupa Birliği Müktesebat'ının Türkçe'ye çevrilmiş haliyle uyumlu olmak amacıyla çalışmamızda da aynı şekilde kullanılmıştır.

hükmünün Direktif'e aykırı olup olmadığını tespit etmek için Avrupa Adalet Divanı'na başvurmuştur.

C. AVRUPA ADALET DİVANİ'NİN C-518/08 SAYILI 15.04.2010 TARİHLİ KARARI

ADAGP, yeniden satıştan elde edilen gelirleri kanuni mirasçılara iletmesine gerekçe olarak Fransız Fikri Mülkiyet Hukuku'nun 123-7 maddesini göstermiştir. Paris Mahkemesi, bu alanda düzenlenmiş olan 2001/84/AT sayılı Özgün Sanat Eseri Sahibinin Yeniden Satış Hakkına Dair 27 Eylül 2001 tarihli Konsey ve Avrupa Parlamentosu Direktifi'ni³¹ dikkate alarak, Fransız düzenlemesinin Direktif'e aykırı olup olmadığı hususunu ve Dali'nin sadece beş mirasçısına yeniden satış hakkı tanıyabilmenin mümkün olup olmadığı hususunu Avrupa Adalet Divanı'na göndermiştir.

Eserin sahibine ve mirasçılara, Dali'nin eserlerinden herhangi birinin, eserin ilk el değiştirmesinden sonra yeniden satışı üzerinden telif hakkı ödenmesine imkân veren Fransız Fikri Mülkiyet Kanunu'nun L 123-7 maddesi ile Direktif'in ilgili maddelerinin paralel olup olmadığının tespiti Avrupa Adalet Divanı tarafından incelenecektir. Fransız Fikri Mülkiyet Kanunu'nun L 123-7 maddesine göre, sanat eserinin ilk satışı ve yeniden satışlardan sanatçı hayatı boyunca, sanatçının mirasçıları ise sanatçının ölümünden itibaren 70 yıl boyunca telif hakkı alabilmektedir. 2001/84 sayılı Direktif'in 6. ve 8. maddelerinde de aynı konu düzenlenmiştir. Direktif madde 6'da yeniden satış hakkından elde edilen telif hakkı ücretini kimlerin alabileceği düzenlenmektedir. Direktif madde 6'ya göre, telif hakkı ücreti, eser sahibine ödenir ve Direktif'in 8. maddesinin II. fıkrasına uygun olarak, bu ücret, eser sahibinin ölümünden sonra eserleri üzerinde hak kazananlara ödenmektedir. Direktif'in 6. maddesinin II. fıkrası uyarınca, üye devletler, Direktif madde 1 kapsamında sağlanan ve yeniden satış hakkından doğan telif ücretinin zorunlu veya ihtiyari şekilde bir kurum tarafından idare edilmesine karar verebilirler. Direktif madde 8/I'e göre, yeniden satış hakkının korunması ile ilgili süre, 93/98/AT sayılı Direktifin 1. maddesinde verilen sürelerle (70 yıl) aynıdır. Direktif'in 8. maddesinin ikinci fıkrasında, birinci fıkranın istisnası olarak, yeniden satış hakkı uygulamayan üye devletler

³¹ Bkz., Avrupa Toplulukları Resmi Gazetesi L 272/32; 13.10.2001.

için en geç 1 Ocak 2010 tarihi esas alınmak üzere, sanatçının ölümünden sonra, eserleri üzerinde hak sahibi olanların lehine yeniden satış hakkının uygulanması talep edilmeyecektir. Aynı maddenin üçüncü fıkrasına göre, madde 8/II'nin kapsamına dahil olan üye devlete -lüzum görülen hallerde iki yıla kadar- yeniden satışa kademeli geçiş imkanı sağlanmaktadır.

Avrupa Adalet Divanı Direktifin yukarıdaki hükümleri ile Fransız Fikri Mülkiyet Kanunu'nun ilgili maddelerini karşılaştırarak bir sonuca varmıştır. Divan tarafından verilen karar, davayı neticelendirmeye yönelik bir karar değildir. Karar, Avrupa Birliği'ne üye olan ülkenin mahkemesinde (Paris Mahkemesi) görülen ve devam etmekte olan davaya dair ön inceleme yapılmasını ve inceleme sonucunda Paris Mahkemesi'nin çözülmesini talep ettiği konuya dair hüküm verilmesini kapsamaktadır³². Avrupa Adalet Divanı'nın davada uygulanacak hukuku tespit etme gibi bir vazifesi bulunmamaktadır. Divan, sadece Paris Mahkemesi'nin sorularına yanıt vererek ön incelemeyi tamamlamış ve ön kararı açıklamıştır. İncelemeye göre, Divan Fransız Fikri Mülkiyet Hukuku'nun 123-7 maddesi ile Direktif'in 6. ve 8. maddelerini karşılaştırmış ve eser sahibinin ölümünden sonra yapılan yeniden satışlarda bu haktan doğan telif hakkının devletler tarafından belirleneceğine hükmetmiştir. Yani Divan'a göre, yeniden satışlardan doğan telif hakkı sahiplerini devletler kendileri tespit edecektir. Fransız uygulamasına baktığımızda, yeniden satış hakkının vasiyetname ile mirasçılardan başkasına bırakılmasının kabul edilmediği görülmektedir; zira maddede sadece kanuni mirasçıların yeniden satış hakkı sahibi olacağı belirtilmiştir. ADAGP zaten bu nedenle Salvador Dali'nin eserleri Fransa'da yeniden satıldığında elde ettiği telif hakkı ücretini VEGAP vasıtasıyla Dali Vakfı'na değil, doğrudan Dali'nin beş mirasçısına göndermiştir. Neticede Divan, Fransız Fikri Mülkiyet Kanunu L. 123-7 maddesinin Direktif ile uyumlu olduğuna karar vermiştir. Divanın bu kararı, davaya Fransız Hukuku'nun uygulanacağı anlamına gelmemektedir; zira yukarıda da belirttiğimiz üzere, vakıya hangi hukukun uygulanması gerektiğinin tespiti Divan'ın uygulama alanına girmemektedir.

³² Fikri sınai hakların Avrupa Adalet Divanı huzurunda ön sorun olarak çözülmesindeki rolü için bkz.; GÖTTING, Horst Peter; 2010, Gewerblicher Rechtsschutz, 9. Auflage, München, s. 95.

D. PARİS MAHKEMESİNİN KARARI

Avrupa Adalet Divanı'nın, Direktif ile Fransız Fikri Mülkiyet Hukuku'nun ilgili maddesinin paralel olduğuna karar vermesi üzerine, Paris Mahkemesi davaya Fransız Hukuku'nu uygulamıştır. Mahkeme, yeniden satış nedeniyle elde edilenlerin haricindeki gelirlerin, lehine vasiyet yapılan kişi/kurumlara ödeneceği belirtilmiş³³; yeniden satış nedeniyle elde edilen gelirlerin Dali'nin beş mirasçısına verilmesini uygun görerek, Dali Vakfı ve VEGAP'ın taleplerini reddetmiştir. Paris mahkemesi, davaya neden Fransız Hukuku'nu uyguladığı yönünde bir gerekçe göstermemiş ve hangi kanunlar ihtilafı kuralına dayandığını belirtmemiştir.

E. DEĞERLENDİRMELER

Fikri hakların miras hukuku yönünden incelenmesini ele alan Milletlerarası Özel Hukuku çalışmalarına nadiren rastlanmaktadır; bunun nedeni şu şekilde açıklanabilir: fikri hakların devrinin mirasın intikali sebebiyle olması, konunun miras statüsü çerçevesinde değerlendirileceği düşüncesini doğurabilir³⁴. Bu hususa değinen ender incelemelerden birinde, fikri hakkın devren iktisabının, devrin temelini oluşturan miras ilişkisine tabi olması gerektiği ve bu durumda koruma ülkesi kuralından sapılacağı işaret edilmiştir; bu düşünceye göre, fikri hakların miras yoluyla intikali miras statüsüne göre değerlendirilecektir³⁵. Göğer, gayri malların irsen intikalinin menşei ülkesi kanununa tabi olabileceğini; bu sayede yeknesaklık sağlanabileceğini belirtmiştir³⁶. Dardağan'a göre, sözleşme yoluyla devir gibi, miras yoluyla intikal de fikri hak statüsü

³³ SCHULZE, Gernot; 2010, "Anspruch auf Folgerechtsvergütungen bei Tod des Urhebers", GRUR Int. 2010, s. 529.

³⁴ SPOENDLIN; s. 24; DARDAĞAN, 2000, s. 212'den naklen.

³⁵ Ayrıca bkz., DOĞAN, Vahit; 1990, "Miras Hukukundan Doğan Kanunlar İhtilafı", Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.3, sayı: 3, s. 182 vd.; SPOENDLIN, s. 24; DARDAĞAN, 2000, s. 212'den naklen.

³⁶ DARDAĞAN, 2000, s. 212; GÖĞER, Erdoğan; 1972, Devletler Hususi Hukuku, B.4, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, Ankara, s. 300.

dışında değerlendirilebilir³⁷. Okutan, fikri haklar bakımından miras statüsünün uygulanmasında bir sakınca görmemektedir³⁸. Yazar, terekenin sadece fikri haklardan oluşması halinde, mirasın açılmasına, iktisabına ve taksimine mirasın açıldığı mahkemenin hukukunun uygulanması gerektiğini savunmaktadır³⁹.

Alman ve Avusturya hukuklarına göre, fikri haklar sağlararası tasarrufla devredilemez; miras yoluyla intikal mümkündür⁴⁰. Yeniden satış hakkı bir istisnasıyla birlikte 1920'lerden itibaren Fransız Hukuku'nda düzenlenmektedir; bu istisna, vasiyetname yoluyla yeniden satış hakkı sahibi olunamamasıdır⁴¹. İspanyol Hukuku'nda ise böyle bir düzenleme yoktur⁴². Fransız Mahkemesi davaya Fransız Hukuku'nu uygulayarak yeniden satış hakkından elde edilen gelirlerin Dali'nin beş mirasçısına verilmesine karar vermiştir. Ancak yeniden satış sayesinde elde edilenlerin haricinde kalan gelirler lehine vasiyet yapılan kişi/kurumlara ödenecektir⁴³. Fransız mahkemesi, yabancılık unsuru içeren bu davaya Fransız Hukuku'nu uygulayarak neticeye varmıştır; ancak Fransız Hukuku'na hangi kanunlar ihtilafı kuralı vasıtasıyla ulaştığını açıklamamıştır, zira Fransa'daki mirasla ilgili kanunlar ihtilafı kuralına göre, Dali'nin son ikametgâh hukukunun vakıya uygulanması gerekmektedir ki, bu da atıf teorisi vasıtasıyla İspanyol Hukuku'nu işaret etmektedir⁴⁴. İspanyol Hukuku'na göre, mirasta ölenin milli hukuku uygulanmaktadır; Dali İspanyol vatandaşıdır ve İspanyol vatandaşı olarak ölmüştür; dolayısıyla vakıada iade atıf söz konusu olmamaktadır⁴⁵. Fransız Mahkemesi'nin vakıayı miras problemi olarak vasıflandırmadığı açıktır; mahkeme, vakıayı telif hakkı meselesi olarak vasıflandırdığı

³⁷ DARDAĞAN, 2000, s. 212.

³⁸ OKUTAN, 1999, s. 230.

³⁹ OKUTAN, 1999, s. 230.

⁴⁰ DARDAĞAN, 2000, s. 83.

⁴¹ SCHULZE, 2010, s. 529.

⁴² SCHULZE, 2010, s. 529.

⁴³ SCHULZE, 2010, s. 529.

⁴⁴ SCHULZE, 2010, s. 529.

⁴⁵ SCHULZE, 2010, s. 529.

takdirde yasaya göre ülkesellik ilkesi çerçevesinde Fransız Hukuku'na ulaşılmaktadır⁴⁶. Zira telif hakları konusunda ülkesellik prensibi uyarınca Fransız Hukuku'nun uygulanabilmektedir⁴⁷. Fransız doktrininde de, ülkesellik ilkesi ve korumanın yapıldığı yer hukuku kuralı benimsenmiştir; buna göre kanunlar ihtilafı sorunlarının Fransız kanunları uyarınca çözülmesi savunulmaktadır⁴⁸.

Ancak dikkate alınması gereken diğer bir husus, Dali Vakfı ve VEGAP ile ADAGP arasındaki kurumsal ilişkidir. Günümüzde, fikir ve sanat eserleri üzerindeki hakların kollektif olarak korunması amacıyla meslek birlikleri kurulmuştur. Meslek birlikleri aralarında yaptıkları akit uyarınca yükümlülüklerini yerine getirmektedirler. Konuyu düzenleyen tip sözleşmelerde, sözleşmenin içeriği temsil yetkisinin verilmesi şeklinde değerlendirilmektedir; iki hizmet birliği arasında kötü ifaya nedeniyle çıkan uyuşmazlığa, söz konusu hizmeti veren birliğin yerleşik olduğu devletin hukuku uygulanmaktadır⁴⁹. Paris mahkemesinin yargılamaya konu olan vakıayı kesinlikle bu açıdan ele almadığını kararın içeriğinden anlamaktayız. Mahkeme, en başından beri davayı salt bir fikri hukuk ihtilafı olarak değerlendirmiş; iki kurum arasındaki sözleşmesel ilişkiye değinmemiştir.

IV. SONUÇ

Fikri haklar, birtakım maddi olmayan eşya üzerinde kurulan mutlak haklardır⁵⁰. Eserden yararlanma imkânının devredilmesi, eserle eser sahibi arasındaki manevi bağın sona ermesi anlamına gelmemektedir⁵¹. Tasarruf hakkının yani hakkın devrinin hakkın özüne ilişkin olduğu ve hakkın devredilebilirliğinin üçüncü kişilere ileri sürülebilmesinin hakkın özünü yakından ilgilendirdiği açıktır⁵². Ancak

⁴⁶ SCHULZE, 2010, s. 529-530; TEKİNALP, 2009, ERDEM, 2003, s. 46; DARDAĞAN, 2000, s. 113; GÖTTING, 2010, s. 99.

⁴⁷ SCHULZE, 2010, s. 529-530; GÖTTING, 2010, s. 99.

⁴⁸ DARDAĞAN, 2000, s. 140.

⁴⁹ DARDAĞAN, 2000, s. 249.

⁵⁰ DARDAĞAN, 2000, s. 12.

⁵¹ DARDAĞAN, 2000, s. 13.

⁵² DARDAĞAN, 2000, s. 213.

teelif hakkı sözleşmelerinde taahhüt ve tasarruf aynı işlemle karşılanmakta veyahut sözleşme tasarruf işlemiyle fiilen birleşmektedir⁵³. Bu birleşme de, uygulanacak hukukun tespitiinde güçlüklereden olmaktadır. Zira fikri mülkiyet alanında yapılan düzenlemelere rağmen, uluslararası uygulamada sorunlar ortaya çıkmaktadır⁵⁴.

Ünlü ressam Salvador Dali'nin telif hakları, eserlerin sergilenmesi, yeniden satışının yapılması Fransa'da hem de Japonya'da dava konusu olmuştur. Japon Mahkemelerinde görülen davalarda, telif hakkının kendisine sözleşme yapılarak devredildiğini iddia eden davacının talepleri görüşülmüş; Yüksek Mahkeme'nin vakıya İspanyol Hukuku'nu uygulamıştır. İspanyol Hukuku'na göre, devir hakkını sözleşmeyle devreden eser sahibinin ölümünden itibaren sözleşmenin sona ermiş sayılmaktadır. Bu nedenle davacının talepleri reddedilmiştir. Fransız Mahkemesi'nde görülen davada ise, İspanya Devleti adına Dali Vakfı ve VEGAP davacı sıfatını haizdir. Dava konusu, davalı ADAGP'ın Dali'nin eserlerinin yeniden satışından elde ettiği gelirleri Fransız Fikri Mülkiyet Hukuku uyarınca doğrudan kanuni mirasçılara ödemesidir. Dali Vakfı ve VEGAP, Salvador Dali tarafından yapılan vasiyetnamede, Dali'nin tüm telif hakkı gelirlerinin kendilerine ödenmesinin vasiyet edildiğini belirtmektedirler. Paris Mahkemesi, öncelikle Fransız düzenlemesinin 2001/84 sayılı Direktif'e aykırı olup olmadığının tespitini Avrupa Adalet Divanı'ndan talep etmiştir. Avrupa Adalet Divanı, ön sorunu inceleyerek Direktif ile Fransız Hukuku'nun paralel olduğuna karar vermiştir. Paris Mahkemesi yabancılık unsuru içeren davaya Fransız Fikri Mülkiyet Hukuku'nu uygulayarak sonuca varmıştır.

Her iki karar da, fikri hakların diğer hukuk dallarına olan sıkı ilişkisini gözler önüne sermektedir. Bu ilişki o kadar sıkı bir ilişkidir ki; her iki davada da uygulanacak hukukun tespitinde güçlükler yaşanmıştır. Türk Hukuku açısından bir değerlendirme yaptığımızda, MÖHUK'ta fikri hakların devrini düzenleyen özel bir düzenleme olmaması kanımızca bir eksiklik olarak değerlendirilebilir. Özel bir kuralın olması halinde doktrin ve uygulamada yeknesaklık sağlanacaktır.

⁵³ DARDAĞAN, 2000, s. 213.

⁵⁴ SCHWAB, 2008, s. 44.

KAYNAKLAR

AKİPEK, Şebnem/DARDAĞAN, Esra; 2001-2002, “Sanal Ortamda Gerçekleşen Telif Hakkı İhlallerine Uygulanacak Hukuk”, BATIDER Cilt: 21, Ankara.

DARDAĞAN, Esra; 2000; Fikir ve Sanat Eserleri Üzerindeki Haklardan Doğan Kanunlar İhtilafı, Ankara.

DOĞAN; Vahit, 1990, “Miras Hukukundan Doğan Kanunlar İhtilafı”, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 3, Sayı: 3, Konya.

DOĞAN, Vahit; 2013, Milletlerarası Özel Hukuk, 2. Baskı, Ankara.

ERDEM, Bahadır; 1999, “Fikri Haklarda Ülkesellik Prensibi”, Prof. Dr. Nihal Uluocak’a Armağan, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Eğitim Öğretim ve Yardımlaşma Vakfı Yayın Nr. 7, İstanbul.

ERDEM; Bahadır, 2002, Patent Hakkının Korunmasına ve Patent Hakkına İlişkin Sözleşmelere Uygulanacak Hukuk, İstanbul.

ERDEM, Bahadır; 2003; “Fikri Hukukta Türk Mahkemelerinin Milletlerarası Yetkisi”, İstanbul.

ERDİL, Engin; 2003, Fikir ve Sanat Eserleri Hukukunda İşlenme Eserler, İstanbul.

GÖĞER, Erdoğan; 1972, Devletler Hususi Hukuku, B.4, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, Ankara.

GÖKYAYLA, Emre; 2000, Telif Hakkı ve Telif Hakkı Devri Sözleşmeleri, Ankara.

GÖTTING, Horst Peter; 2010, Gewerblicher Rechtsschutz, 9. Auflage, München.

KAPLAN; Yavuz; 2004, İnternet Ortamında Fikri Hakların Korunmasına Uygulanacak Hukuk, Ankara.

NOMER, Ergin; 2013, Devletler Hususi Hukuku, 20. Baskı, İstanbul.

OKUTAN, Gül; 1999, “Türk Milletlerarası Özel Hukukunda Fikir ve Sanat Eserleri”, Prof. Dr. Nihal Uluocak’a Armağan, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Eğitim Öğretim ve Yardımlaşma Vakfı Yayın Nr. 7, İstanbul.

SARGIN, Fügen; 2002, Milletlerarası Unsurlu Patent ve Ticari Marka Lisansı Sözleşmelerine Uygulanacak Hukuk, Ankara.

SARGIN, Fügen; 2007, İnternet Aracılığı ile Gerçekleşen Marka İhlalleri Hakkında Milletlerarası Yetkiyi Haiz Mahkemeler ve Uygulanacak Hukuk, Ankara.

SCHWAB, Dieter; 2008, “Das Geistige Eigentum Zwischen Naturrecht und Positivierung, Zuglich eine Anmerkungen zu Pütters Schrift gegen den Büchernachdruck”, Hrst., PAHLOW, Louis/EISENFELD, Jens; Grundlagen und Grundfragen des Geistigen Eigentums, Tübingen.

SCHULZE, Gernot; 2010, “Anspruch auf Folgerechtsvergütungen bei Tod des Urhebers”, GRUR Int. 2010.

ŞANLI, Cemal/ESEN, Emre/ATAMAN-FİGANMEŞE, İnci; 2013, Milletlerarası Özel Hukuk, İstanbul.

TEKİNALP, Gülören; 2009, Milletlerarası Özel Hukuk Bağlama Kuralları, 10. Baskı, İstanbul.

TİRYAKİOĞLU, Bilgin; 1996, Taşınır Mallara İlişkin Milletlerarası Unsurlu Satım Akitlerine Uygulanacak Hukuk, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, Ankara.

TÖRE, Nazlı; 2007, “Sanal Ortamda Telif Haklarına Uygulanacak Hukuk”, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, Sayı: 72, Ankara.

TSUJİTA, Y.; 2006, “Obergericht Tokio: Urheberrecht und Internationales Privatrecht”, GRUR Int, s. 857.

TÜYSÜZ; Mustafa, 2007, Fikri Haklar Üzerindeki Sözleşmeler-Devralanın Üçüncü Kişilere Karşı Dava Açabilme Yetkisi, Ankara.

YARSUVAT, Duygun; 1984, Türk Hukukunda Eser Sahibi ve Hakları, 2. Baskı, İstanbul.

İnternet Kaynakları:

<http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?jsessionid=9ea7d2dc30dbb017d7fc98ca45889533eda22c82dc90.e34KaxiLc3qMb40Rch0SaxuMah90?text=&docid=81364&pageIndex=0&doclang=DE&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=15013>, (30.10.2013).

SEMİZ, Özgür; 2004, Batı’da ve Türkiye’de Fikri Hakların Gelişim Süreci ve Günümüzdeki Durumu, yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara, s. 50 vd.

http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:k6_Z1ab8878J:acikarsiv.ankara.edu.tr/browse/281/573.pdf+&cd=1&hl=tr&ct=clnk&gl=tr (29.10.2013).